

УДК 378.014:004.9

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.1.25>

Р. Я. РОМАНИШИН

*докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна
Електронна пошта: ruslana.romanyshyn@cnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8480-2702>*

Л. М. ЧЕРЕДНИК

*кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет
біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
Електронна пошта: lidiya2772@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1006-1363>*

В. І. АПШАЙ

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності А1 «Освітні науки» освітньої
програми «Педагогіка вищої школи», Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ, Україна
Електронна пошта: pvsh25-v.apshai@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0003-3373-5978>*

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

У процесі дослідження автори проаналізували європейські нормативні документи та аналітичні матеріали у сфері забезпечення якості вищої освіти, дослідили ключові тенденції цифрової трансформації освітнього простору, виокремили провідні практики, що можуть бути адаптовані в українському контексті. Здійснено аналіз європейських підходів до внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості з урахуванням впливу цифровізації, інтернаціоналізації та розвитку гнучких освітніх форматів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти в умовах інтеграції до Європейського простору вищої освіти, а також потребою забезпечення стійкості й якості освітнього процесу в умовах воєнного стану і масштабних соціально-економічних викликів. Цифрова трансформація освітнього середовища зумовлює переосмислення традиційних механізмів управління якістю, акцентуючи увагу на цифровій інфраструктурі, академічній доброчесності, прозорості оцінювання та розвитку цифрових компетентностей учасників освітнього процесу. У дослідженні використано системний, компетентнісний та теоретичний підходи, які дозволили розглянути якість вищої освіти як багатовимірний феномен, що поєднує інституційні, нормативні, педагогічні та технологічні складові. Системний підхід забезпечив комплексне осмислення взаємозв'язків між політиками цифровізації та процедурами забезпечення якості, компетентнісний – окреслення ролі цифрових і професійних компетентностей у формуванні сучасного людського капіталу, а теоретичний – узагальнення концептуальних засад модернізації освітніх систем. У результаті дослідження встановлено, що ефективна цифрова трансформація вищої освіти можлива за умови інтеграції європейських стандартів якості, розвитку внутрішніх систем забезпечення якості, впровадження інноваційних цифрових практик та збереження національної освітньої ідентичності. Обґрунтовано доцільність адаптації кращих європейських практик з урахуванням специфіки українського освітнього простору та сучасних суспільних викликів.

Ключові слова: якість освіти, освітній процес, цифровізація, заклади вищої освіти, практики ЄС.

Поставлення проблеми. Цифрова трансформація вищої освіти стала не просто технологічним трендом, а глибинною зміною способів навчання, викладання, оцінювання, управління та взаємодії закладів вищої освіти

із суспільством. Після досвіду масового дистанційного навчання, викликаного пандемією, а для України – додатково умовами повномасштабної війни, цифрові рішення перетворилися на важливий фактор стійкості та без-

перервності освітнього процесу. Водночас цифровізація загострила питання якості: як забезпечити академічні стандарти, доброчесність, доступність і справедливість оцінювання, коли значна частина освітньої діяльності відбувається онлайн або в змішаному форматі.

У Європейському просторі вищої освіти якість традиційно розуміється як поєднання відповідності мінімальним стандартам і постійного вдосконалення [ЕНЕА]. Саме цим логічно пояснюється підвищена увага до внутрішніх систем забезпечення якості, прозорості, залучення здобувачів і використання доказів в управлінні освітніми програмами. У цьому контексті цифрова трансформація не скасовує принципів якості, а висуває до них нові вимоги: цифрова інклюзія, кібербезпека, етика даних, достовірність онлайн-оцінювання, цифрова педагогіка, якість цифрового контенту та онлайн-сервісів підтримки здобувачів. Ці зсуви прямо відображені в європейських політичних і нормативних документах та в рекомендаціях щодо оновлення підходів до забезпечення якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика імплементації європейських підходів до забезпечення якості у національні освітні системи перебуває у фокусі досліджень низки зарубіжних науковців. Зокрема, Б. Сталкер, Дж. Найт аналізують виклики адаптації європейських стандартів до різних інституційних і культурних контекстів, акцентуючи увагу на процесах інтернаціоналізації та гармонізації освітніх політик. Вплив Болонського процесу на трансформацію систем забезпечення якості вищої освіти ґрунтовно досліджується у працях А. Барбета та М. Кротена, які розглядають його як чинник структурних змін, підвищення прозорості та розвитку інструментів зовнішнього оцінювання. В українському науковому дискурсі вагомий внесок у розроблення концептуальних засад модернізації системи вищої освіти зробили В. Кремень, А. Гуржій, Л. Карташова, Л. Сергеева, С. Калашнікова, В. Бабаєв, які обґрунтовують необхідність інтеграції європейських стандартів у національну модель управління якістю. Значний внесок у дослідження механізмів забезпечення якості освіти належить Т. Фіні-

кову, О. Шарову, Ж. Талановій, у працях яких висвітлюються питання інституційного розвитку, процедур акредитації та функціонування систем внутрішнього і зовнішнього контролю якості. Теоретико-методологічні основи оцінювання якості освіти розроблено у працях Н. Селезньової та А. Суббето, які запропонували результативний підхід до трактування якості, орієнтований на вимірювання освітніх результатів, відповідність стандартам та ефективність функціонування освітньої системи.

Мета статті. Полягає у комплексному аналізі впливу цифрової трансформації на систему забезпечення якості вищої освіти, вивченні, узагальненні європейських практик у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Для України, яка перебуває на етапі активної інтеграції до Європейського простору вищої освіти та водночас функціонує в умовах воєнного стану, проблема адаптації європейського досвіду формування систем забезпечення якості набуває особливого значення. Сучасні геополітичні та соціально-економічні виклики зумовлюють необхідність одночасного забезпечення стійкості освітньої системи, збереження її функціональної спроможності та впровадження інституційних реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти [Ковтун, Тарасов].

Імплементація європейських стандартів і рекомендацій у сфері якості потребує не механічного копіювання моделей, а їх науково обґрунтованої адаптації з урахуванням національних традицій, правових особливостей та культурно-освітнього контексту. Водночас важливо забезпечити збереження національної ідентичності освітньої системи, її ціннісних орієнтирів і соціальної місії. Поєднання інтеграційних процесів із необхідністю захисту власних освітніх пріоритетів створює складне, але водночас продуктивне завдання для української освітньої політики, орієнтованої на формування сучасної, стійкої та європейсько інтегрованої системи забезпечення якості вищої освіти.

Важливим документом ЕНЕА у сфері якості є «Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)» (редакція 2015 року). ESG визначають

базові стандарти для внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості, а також вимоги до агенцій із забезпечення якості. Важливо, що в передмові ESG прямо визнається вплив змін, пов'язаних із інтернаціоналізацією, цифровим навчанням та новими формами надання освіти, і підкреслюється роль забезпечення якості як механізму підтримки систем і інституцій у відповідях на ці зміни. Варто зазначити, що для ЗВО у цифрову епоху особливо релевантні стандарти ESG частини 1 (внутрішнє забезпечення якості):

- політика та процедури забезпечення якості;
- розроблення і затвердження програм;
- студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання;
- забезпечення компетентності викладачів;
- навчальні ресурси та підтримка студентів;
- інформаційний менеджмент і публічність інформації.

У цифровому вимірі ці стандарти «перекладаються» на практичні вимоги: наявність політики цифрового навчання, стандарти якості електронних курсів, цифрова дидактика, прозорі правила онлайн-оцінювання, надійні інструменти зворотного зв'язку, системи підтримки студентів у дистанційному форматі, збір і аналіз навчальної аналітики (за дотримання етичних норм), а також доступність навчальних матеріалів.

Римське міністерське комюніке (2020) у межах Болонського процесу фіксує необхідність створення стійкого середовища на інституційному та національному рівнях для трансформації, «особливо цифрової», якісного викладання і навчання; наголошує на важливості співпраці зі стейкхолдерами та розвитку спроможності персоналу. Це суттєвий сигнал: цифровізація має бути не точковим проектом, а елементом системної політики якості, що підтримує розвиток викладачів і забезпечує сталі зміни в університетах.

Європейська Комісія у Digital Education Action Plan (2021–2027) формулює спільне бачення «якісної, інклюзивної та доступної цифрової освіти». Документ підкреслює необхідність системних рішень: розвиток цифрових компетентностей, інфраструктури, якісного цифрового контенту, а також співпраці

й обміну практиками. Для вищої освіти це означає: якість цифрового навчання оцінюється не лише «за платформою», а за педагогічною моделлю, підтримкою студентів, підготовкою викладачів і доступністю

Україна інтегрована до Європейського простору вищої освіти і розвиває систему забезпечення якості у відповідності до європейських рамок. Базові принципи якості у сфері вищої освіти закріплені в Законі України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами), який визначає внутрішні системи забезпечення якості та інституційну архітектуру зовнішнього оцінювання. Стратегічний вектор після 2022 року задає «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України. Документ позиціонується як дорожня карта реформування й відбудови системи вищої освіти, включно з модернізацією управління, підвищенням якості та наближенням до європейських практик. Важливим інституційним провідником змін є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), яке у своїх матеріалах і методичних виданнях підкреслює орієнтацію на ESG 2015 та розвиток сучасних процедур зовнішнього забезпечення якості.

На підставі європейських документів і логіки ESG, для посилення якості вищої освіти в умовах цифрової трансформації в Україні доцільними виглядають наступні кроки:

Інституціалізувати стандарти якості цифрового/змішаного навчання на рівні ЗВО: вимоги до структури електронного курсу, прозорості оцінювання, доступності матеріалів, правил комунікації та підтримки студентів (узгоджено з ESG).

Розвивати професійний розвиток викладачів як елемент системи якості: цифрова педагогіка, дизайн навчання, оцінювання в онлайн-середовищі, робота з навчальною аналітикою, інклюзія. Підхід Римського комюніке прямо підкреслює потребу створення середовища для цифрової трансформації якісного викладання.

Посилити прозорість і зовнішню довіру через публічність результатів зовнішнього оцінювання, розвиток культури самооцінювання, і використання механізмів міжнародної взаємодії (зокрема, орієнтацію на ESG і співвідне-

сення процедур з європейськими практиками).

Впроваджувати підходи до визнання коротких результатів навчання (micro-credentials), поєднуючи гнучкість цифрових форматів із чіткими вимогами якості, опису результатів і процедур оцінювання.

Розвивати спільні програми та цифрову мобільність, використовуючи European Approach для спрощення зовнішнього оцінювання спільних програм і підвищення міжнародної сумісності.

Аналіз наукових досліджень [Ковтун, Тарасов; Гуцол та ін] дозволяє зробити висновки, що система вищої освіти України стикається з низкою структурних і функціональних проблем, що негативно впливають на її конкурентоспроможність як у національному, так і в міжнародному вимірі. Серед ключових чинників варто виокремити недостатній рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти, обмежені можливості оновлення цифрової інфраструктури, застосування застарілих методів і технологій навчання, а також повільні темпи модернізації управлінських процесів. Окремою проблемою залишається низький рівень оплати праці науково-педагогічних працівників, що спричиняє відтік висококваліфікованих кадрів і ускладнює формування стійкого кадрового потенціалу ЗВО. Крім того, недостатня інтеграція закладів вищої освіти з бізнес-середовищем та роботодавцями знижує релевантність освітніх програм сучасним потребам ринку праці, що позначається на рівні працевлаштування випускників і зменшує мотивацію молоді здобувати освіту в українських університетах. У зв'язку з інтеграцією України до Європейського освітнього простору актуалізується необхідність запозичення та адаптації кращих європейських практик забезпечення якості. Досвід університетів країн ЄС демонструє ефективність індивідуалізації навчання, системного впровадження цифрових освітніх технологій, розвитку партнерства з роботодавцями, розбудови механізмів академічного наставництва та створення сприятливого освітнього середовища, орієнтованого на самореалізацію здобувачів [Гуцол, Денисенко, Курбатова]. Саме інтеграція цих підходів у національну систему може стати важли-

вим чинником підвищення якості вищої освіти України в умовах цифрової трансформації.

Проведений аналіз засвідчує, що система вищої освіти України у 2019–2025 роках функціонувала в умовах безпрецедентних трансформаційних викликів, зумовлених пандемією, воєнним станом, масштабними міграційними процесами та необхідністю прискореної інтеграції до Європейського простору вищої освіти. У цих обставинах пріоритетом українських ЗВО стало не лише збереження належного рівня якості освітніх послуг, а й забезпечення інституційної стійкості, цифрової адаптивності, підтримання мотивації майбутніх фахівців і науково-педагогічних працівників у кризових умовах. Питання якості вищої освіти в умовах цифрової трансформації набуло системного характеру, оскільки цифрові інструменти стали ключовим механізмом забезпечення безперервності навчального процесу. Водночас країни Європейського Союзу у зазначений період активно впроваджували стратегії, спрямовані на посилення ролі вищої освіти у формуванні людського капіталу для інноваційної економіки. Освітні політики ЄС приділяли особливу увагу цифровізації освітнього процесу, розвитку академічної мобільності, розширенню доступу до міжнародних програм співпраці, а також впровадженню інклюзивних та адаптивних підходів, орієнтованих на різноманітні освітні потреби здобувачів.

Висновки. Європейський досвід демонструє: якість вищої освіти в цифрову епоху забезпечується не «кількістю онлайн-інструментів», а системною культурою якості, яка спирається на ESG, студентоцентрованість, прозорість оцінювання, підтримку викладачів, доказовість рішень і інституційну відповідальність. Римське комюніке Болонського процесу та Digital Education Action Plan додатково підсилюють цей меседж, переносячи акцент на створення стійких умов для цифрової трансформації якісного викладання і навчання. Український контекст характеризується одночасною потребою у відбудові, модернізації та євроінтеграції. Наявність стратегічних документів та інституційної рамки якості створює базу для руху до європейських практик. Однак вирішальними стають практичні кроки: стан-

дартизація якості цифрового навчання на рівні ЗВО, розвиток цифрової педагогіки, етичне використання даних, підвищення довіри до оцінювання та ефективне міжнародне визна-

ння результатів навчання. Успішна цифрова трансформація вищої освіти в Україні можлива тоді, коли технології стають інструментом реалізації принципів якості, а не їх заміною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуцол М. І., Денисенко В. Я., Курбатова Т. В. Мотиваційні стратегії у вищій освіті: досвід країн ЄС та українські реалії. *Академічні візії*, (46). 2025.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18> (дата звернення 11.02.2026)
3. Ковтун І. Б., Тарасов С. С. Трансформація систем забезпечення якості вищої освіти в Європі: імплікації для України. 2025. 158–165. DOI 10.52363/2414-5866-2025-2-18
4. Розпорядження КМУ «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» № 286-р від 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80> (дата звернення 11.02.2026)
5. Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. European Commission, 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32022H0627%2802%29> (дата звернення 13.02.2026)
6. Rome Ministerial Communiqué. Conference of Ministers Responsible for Higher Education, Rome, 2018. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf (дата звернення 14.02.2026)
7. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015). European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), European University Association (EUA), Council of European Students (ESU), et al. 2015. URL: https://ehea.info/media.ehea.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf (дата звернення 14.02.2026)

REFERENCES

1. Hutsol M. I., Denysenko V. Ya., Kurbatova T. V. (2025). Motivatsiini strahetii u vyshchii osviti: dosvid krain YeS ta ukraini realii [Motivational strategies in higher education: the experience of EU countries and Ukrainian realities]. *Akademichni vizii*, (46). [in Ukrainian]
2. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 № 1556-VIII (zi zminamy) [Law of Ukraine ‘On Higher Education’ dated 01.07.2014 No. 1556-VIII (as amended)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18> (data zvernennia 11.02.2026) [in Ukrainian]
3. Kovtun I. B., Tarasov S. S. (2025). Transformatsiia system zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Yevropi: implikatsii dlia Ukrainy [Transformation of higher education quality assurance systems in Europe: implications for Ukraine.]. 2025. 158-165. DOI 10.52363/2414-5866-2025-2-18 [in Ukrainian]
4. Rozporiadzhennia KMU «Strahetiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky» № 286-r vid 27.04.2022 [CMU Resolution ‘Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032’ No. 286-r of 27.04.2022.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80> (data zvernennia 11.02.2026) [in Ukrainian]
5. Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. European Commission. (2022). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32022H0627%2802%29> (data zvernennia 13.02.2026) [in English]
6. Rome Ministerial Communiqué. Conference of Ministers Responsible for Higher Education, Rome, (2018). URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf (data zvernennia 14.02.2026) [in English]
7. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015). European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), European University Association (EUA), Council of European Students (ESU), et al. 2015. URL: https://ehea.info/media.ehea.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf (data zvernennia 14.02.2026) [in English]

R. YA. ROMANYSHYN

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Primary Education and Educational Innovations,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine
E-mail: ruslana.romanyshyn@cnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8480-2702>*

L. M. CHEREDNYK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy, Faculty of Humanities and Pedagogy, National
University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: lidiya2772@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1006-1363>*

V. I. APSHAI

*Applicant of the Second (Master's) Degree of Higher Education,
Specialty A1 'Educational Sciences' of the Educational Program 'Pedagogy of Higher Education',
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: pvsh25-v.apshai@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0003-3373-5978>*

**THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF DIGITAL
TRANSFORMATION: EUROPEAN PRACTICES AND THE UKRAINIAN CONTEXT**

In the course of their research, the authors analysed European regulatory documents and analytical materials in the field of higher education quality assurance, examined key trends in the digital transformation of the educational space, and identified leading practices that could be adapted to the Ukrainian context. An analysis of European approaches to internal and external quality assurance was carried out, taking into account the impact of digitalisation, internationalisation and the development of flexible educational formats. The relevance of the study is determined by the need to increase the competitiveness of Ukrainian higher education institutions in the context of integration into the European Higher Education Area, as well as the need to ensure the sustainability and quality of the educational process in the context of martial law and large-scale socio-economic challenges. The digital transformation of the educational environment requires a rethinking of traditional quality management mechanisms, focusing on digital infrastructure, academic integrity, transparency of assessment and the development of digital competencies of participants in the educational process.

The study uses systemic, competency-based and theoretical approaches, which allowed us to consider the quality of higher education as a multidimensional phenomenon combining institutional, regulatory, pedagogical and technological components. The systemic approach provided a comprehensive understanding of the interrelationships between digitalisation policies and quality assurance procedures, the competency-based approach outlined the role of digital and professional competencies in the formation of modern human capital, and the theoretical approach summarised the conceptual foundations of the modernisation of education systems. The study found that effective digital transformation of higher education is possible provided that European quality standards are integrated, internal quality assurance systems are developed, innovative digital practices are introduced, and national educational identity is preserved. The feasibility of adapting best European practices, taking into account the specifics of the Ukrainian educational space and contemporary social challenges, has been substantiated.

Key words: quality of education, educational process, digitalisation, higher education institutions, EU practices.

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

